

ŘEPSKÁ NAUČNÁ STEZKA

BEZOBRATLÍ ŽIVOČICHOVÉ

17
PRAHA-ŘEPA

Naučná tabule č. 3

křížák pruhovaný (*Argiope bruennichi*)

Až dvoucentimetrová samička tohoto druhu pavouka je nápadně příčně pruhovaná, drobnější sameček je ale nevýrazně světle zbarvený, bez charakteristického žlutočerného zadečku. Buduje velké okrouhlé síť mezi vegetací, asi 30 cm nad zemí, s velkým bílým terčem z hustého pletiva a s bílým, svislým a klikatým stabilimentem. Zajímavostí je skutečnost, že do 90. let minulého století byl rozšířen jen na jižní Moravě, až v roce 1991 byl potvrzen i ve středních Čechách. V poslední době se ale stává běžným v otevřené krajině, především na loukách, a to jak suchých, tak i podmačených. Světle hnědé hruškovité kokony zavěšuje samička v pozdním létě na vegetaci těsně nad zemí. Vytvářejí se nymfy v kokonu přezimují a dokončují svůj vývoj až v následujícím roce.

křížák pruhovaný
(*Argiope bruennichi*)

střevlík vrásčitý (*Carabus intricatus*)

střevlík vrásčitý (*Carabus intricatus*)

Štíhlý, až 3,5 cm velký střevlík s vrásčitými modrými krovkami, někdy se zelenavým nádechem, žil původně ve světlých listnatých lesích. V současné době ho můžeme zastihnout i v městských parcích, zahradách nebo na hřbitovech. Je aktivní ve dne, často vylézá i na kmeny stromů. Brouci přecházejí zimu pod kůrou pařezů a ležících kmenů stromů, často společně ve větším množství. Loví drobné bezobratlé živočichy.

prskavec menší (*Brachinus expulso*) a prskavec větší (*Brachinus crepitans*)

Jde o běžné druhy suchých, teplých biotopů bez zastínění. Na západním okraji Prahy obývají okraje polí, úhory, ruderaly nebo místa, která byla dříve pozměněna převrstvením zeminy nebo navážkami, tedy odstraněním původního půdního povrchu a vegetačního krytu, zejména stanoviště s vápnitým podkladem, a to často společně. Oba dva druhy můžeme zastihnout při odklápění na zemi ležících předmětů. Vyrusení se prozradí slyšitelným „prásknutím“, při kterém se jim za zadečkem objeví bělavý obláček jako při správné explozi.

prskavec větší
(*Brachinus crepitans*)

svižník polní (*Cicindela campestris*) a svižník zvrhlý (*Cicindela hybrida*)

Na stanovištích s přechodně volným půdním povrchem a písčitém nebo písčitohlinitým substrátem se vyskytují brouci svižníci. Například na školním hřišti ZŠ Jana Wericha ve Španielově ulici žijí v písčitém doskočisti u atletické dráhy dva druhy, svižník zvrhlý a chrá-

ný svižník polní. Larvy obou druhů si stavějí v substrátu k povrchu kolmé chodbičky, z nichž číhají na kořist. Na zádech mají hrb, který jim brání při vymrštění za kořisti opustit chodbičku. Loví různé bezobratlé, stejně jako dospělí jedinci. Jsou v této velikostní třídě vrcholnými predátory.

svižník polní (*Cicindela campestris*)

svižník zvrhlý (*Cicindela hybrida*)

čmeláci (*Bombus* sp.)

Na kvetoucích rostlinách nelze přehlédnout několik, i v městském prostředí běžných, druhů čmeláků. Všechny druhy čmeláků mají velký význam při opylování květů s trubkovitými korunami. Žijí ve velkých koloniích čítajících 200 až 400 jedinců. Stavějí si jednoletá hnízda hluboko pod zemí a jako ostatní evropské druhy čmeláků žijí sociálním způsobem života. Na mezích mezi poli, na křovinatých plochách nebo osluněných svazích nacházejí čmeláci kromě potravy i dostatek vhodných míst pro hnízdění a přezimování. Přezimují ovšem jen mladé, na sklonku léta narozené a krátce potom oplozené samičky, které v roce následujícím zakládají novou generaci. Jednou z nejdůležitějších podmínek pro vývoj a růst populací čmeláků je dostatek kvetoucích živých rostlin v průběhu celého vegetačního období. Většina druhů se živí širokým spektrem rostlin, které též opyluje. Proto s oblibou vyhledávají například zahrádky, kde je nabídka kvetoucích rostlin mnohá celosezónní.

čmelák zemní (*Bombus terrestris*)

čmelák skalní (*Bombus lapidarius*)

otakárek ovocný (*Iphiclides podalirius*)

otakárek ovocný (*Iphiclides podalirius*), housenka

Chráněný, velmi zdobný velký denní motýl a dobrý letec. Díky svým letovým schopnostem se objevuje i daleko od míst, kde se vyvíjí jeho housenka. Žije na různých ovocných dřevinách včetně těch pěstovaných člověkem v ovocných sadech. Hlavní

živnou rostlinou je však trnka (*Prunus* sp.) na teplých stepních stanovištích. Dospělci létají ve dvou generacích, jarní již v dubnu, letní v srpnu a září. V době páření se s oblibou shromažďují na vyvýšených místech krajiny. Druh je ohrožen především zánikem vhodných sluncem prohřátých křovin s živnou rostlinou.

otakárek ovocný (*Iphiclides podalirius*)

babočka paví oko (*Nymphalis io*)

babočka paví oko (*Nymphalis io*), housenka

Patří mezi naše stále ještě nejběžnější denní motýly. Je to bezpochyby tím, že je odolná vůči negativním vlivům, které souvisejí s intenzivním využíváním krajiny. Housenky žijí hromadně na kopřivách. Poznáme je podle černé barvy s bílými tečkami, na těle jsou pravidelně rozmístěny rozvětvené trny. Kuklí se zavěšeny hlavou dolů v okolí kopřivového porostu. Dospělci létají ve dvou generacích. Přezimují a páří se teprve po přezimování na jaře. K přezimování často zalétají do jeskyní, sklepů, na půdy a do jiných staveb. Na jaře se probouzejí při prvních slunečních paprscích a vyhledávají první jarní květy, například vrby jívky.

lišaj šeríkový (*Sphinx ligustri*)

Zástupce velkých nočních motýlů se štíhlými křídly, která předpovídají dobré letové schopnosti. Mezi lišajmi je řada druhů migrujících na obrovské vzdálenosti. Také lišaj šeríkový je dobrým letcem, jeho místní populace jsou některé roky dosycovány jedinci z jihoevropských oblastí. Tam můžeme tento druh pozorovat početně v podvečer, jak za letu saje dlouhým sošákem při kolibřím letu nektar z květů různých rostlin s trubkovitou korunou, například vysazovaných nocenek (*Mirabilis* sp.). U nás je tento druh mnohem vzácnější. Avšak ještě v padesátých a šedesátých letech minulého století bylo možno jeho housenky nalézt snadno například v živých plotech na ptačím zobu, tavolníku, pámelníku nebo šeríku. Housenky jsou velmi nápadně zbarvené – světle zelené se šikmými červenobílými pruhy na každém tělním článku, s nápadným zahnutým rohem na zadní konci těla. Kuklí se v zemi a motýl se líhne po přezimování na jaře.

lišaj šeríkový (*Sphinx ligustri*), housenka

Autor projektu: Jan Farkač
Pro obyvatele a návštěvníky Řep zrealizovala MČ Praha 17 v roce 2013.

Autoři textu: Jan Farkač a Jiří Vávra
Autoři fotografií: Pavel Krásenský, Jiří Vávra, Jörg Gebert, Jan Farkač a Lucie Brejšková